

Hemşirelik Alanında 2012-2023 Yılları Arasında Yayınlanmış Afet Araştırmalarının Bibliyometrik Analizi

Sevda Emir¹, Merve Şıklaröğlü², Sebahat Gözüm³

Öz

Bu çalışma, Ocak 2012-Temmuz 2023 tarihleri arasında hemşirelik alanında yayınlanan afetlerle ilgili araştırmaları incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma verileri Web of Science (WoS) veri tabanından elde edilmiştir. Hemşirelikte afetle ilgili yayınlanan araştırmalar "disaster", "catastrophe", "calamity", "stunner", "cataclysm", "nursing", "nursing care" anahtar kelimeleriyle taranmıştır. Analizlerde VOSviewer programı kullanılarak bibliyometrik analizler yapılmıştır. Çalışmamıza 270 araştırma dahil edilmiştir. Analiz sonucunda alandaki çalışmaların en çok 2021 yılında yayınlandığı belirlenmiştir. En üretken yazarın Abbas Ebadi ve en çok atıf alan yazarın De Los Santos olduğu görülmüştür. En çok üretkenlik gösteren ülke ABD ve en çok atıf alan ülke Filipinler'dir. Üretkenlik açısından Türkiye onuncu sırada yer alırken atıf alma sıralamasında on ikinci sıradadır. En çok üretkenlik gösteren kurumun Karolinska Institute ve en çok atıf alan kurumun ise Sultan Qaboos University olduğu bulunmuştur. Konuyla ilgili en çok üretkenlik gösteren ve en çok atıf alan dergi Journal of Nursing Management, en çok bibliyografik eşleşme alan eser Labrague (2020)'dir. Alanda en çok kullanılan anahtar kelimelerin Covid-19, hemşireler, hemşirelik, pandemi, afet, afetler, afet hemşireliği, nitel araştırma, akıl sağlığı, acil durum hazırlığı olduğu bulunmuştur. Çalışmamızın sonucunda, hemşirelik alanında afetle ilgili araştırmaların artmaya devam ettiği görülmüştür. Bu çalışmada elde edilen sonuçların, afetle ilgili hemşirelik alanındaki çalışmaların mevcut durumunun değerlendirilmesi, gelecekte yapılması planlanan çalışmalara rehberlik etmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Bibliyometri, Hemşirelik, VOSviewer

Bibliometric Analysis of Disaster Research Published in the Field of Nursing between 2012-2023

Abstract

The aim of this study was to examine the studies on disasters published in the field of nursing between January 2012 and July 2023. Research data were obtained from the Web of Science (WoS) database. Disaster-related researches published in nursing were searched in WoS with the keywords "disaster", "catastrophe", "calamity", "stunner", "cataclysm", "nursing", "nursing care". Bibliometric analyzes were performed using the VOSviewer software. 270 studies were included in our study. As a result of the analysis,

¹ Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Doktora Programı, Antalya
e-posta / e-mail: sevda.emir@antalya.edu.tr ORCID No: 0000-0002-8898-1987

² Araştırma Görevlisi, Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği, Antalya
İlgili Yazar e-posta / Corresponding author e-mail: ipekmerve2@gmail.com ORCID No: 0000-0002-2122-2740

³ Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği, Antalya
e-posta / e-mail: sgozum@akdeniz.edu.tr ORCID No: 0000-0001-8672-8016

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article

Emir, S., Şıklaröğlü, M., Gözüm, S. (2024). Hemşirelik Alanında 2012-2023 Yılları Arasında Yayınlanmış Afet Araştırmalarının Bibliyometrik Analizi. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(2), 474-489.

it was determined that most of the studies in the field were published in 2021. The most prolific author was Abbas Ebadi and the most cited author was De Los Santos.

The most productive country is the USA and the most cited country is the Philippines. Turkey ranks tenth in terms of productivity and twelfth in terms of citation. The most productive institution is Karolinska Institute and the most cited institution is Sultan Qaboos University. The most productive and most cited journal on the subject is Journal of Nursing Management and the most bibliographically matched work is Labrague (2020). The most used keywords in the field were found to be Covid-19, nurses, nursing, pandemic, disaster, disasters, disaster nursing, qualitative research, mental health, emergency preparedness. As a result of our study, it was seen that disaster-related research in the field of nursing continues to increase. It is thought that the results obtained in this study will contribute to the evaluation of the current status of disaster-related nursing studies and to guide future studies.

Keywords: Disaster, Bibliometrics, Nursing, VOSviewer

1. GİRİŞ

Afet, doğal veya insan kaynaklı bir olayın yıkıcı etkisinin, toplum veya bölgenin ihtiyaç duyduğu mevcut kaynakları aştığı bir durumdur (World Health Organization [WHO], 2019; Putra vd., 2021; Tosun ve Hisar, 2021). Afetler, yerel kapasiteleri aşan, ulusal veya uluslararası dış yardımın uygulanmasını gerektiren durumlar veya olayları ifade eder (Azizpour vd., 2022). Afete maruz kalma, tehlikeli olaylar nedeniyle bir topluluğun veya toplumun işleyişinin herhangi bir ölçekte ciddi şekilde aksaması; insani, maddi, ekonomik ve çevresel kayıplar ve etkiler olarak tanımlanmaktadır (URL 1, 2023). Son yıllarda dünya çapında afetlerin sıklığı, şiddeti, ekonomik zararları artış göstermektedir (Chaudhary ve Piracha, 2021). Küresel Doğal Afet Değerlendirmesi raporunda, 2020'de dünya çapında 123 ülke ve bölgeyi etkileyen toplam 1313 büyük doğal afetin meydana geldiği belirtilmiştir (URL 2, 2023). Doğal afetlerin 2022 yılının ilk yarısında dünyada 50 milyon insanı etkilediği, toplam hasar tahmininin 40 milyar doları aştığı ve en az 6.347 ölümlerle sonuçlandığı belirtilmiştir (URL 3, 2023). Türkiye'de 2020 yılında 15 afet yaşanmış olup bu afetler 76.995 kişiyi etkilemiş, 3022 kişinin yaralanmasına ve 349 kişinin ölümüne yol açmıştır (URL 4, 2023), 2023 yılında ise asrın felaketi olarak kayıtlara geçen Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 11 ilimizde meydana gelen depremde 48 binden fazla insan hayatını kaybetmiş, yarım milyondan fazla bina hasar görmüş olup önemli maddi kayıplara yol açmıştır (URL 5, 2023).

Afetlere hazırlıklı olmanın bir seçenek değil, kritik bir gereklilik olduğu tüm sağlık disiplinleri tarafından kabul edilmektedir ve tüm sağlık profesyonellerinin afet yönetimi hakkında bilgi sahibi olması hayati önem taşımaktadır (WHO, 2019). Çoğu ülkede afet mağdurlarının bakımına aktif olarak katılan en büyük sağlık çalışanı grubunu hemşireler oluşturmaktadır. Hemşireler, olaydan sonra önemli bir süre etkilenen toplulukla kalarak onlara profesyonel hizmet sunduklarından hemşirelerin bu tür zor durumlara uygun şekilde hazırlanmaları önem arz etmektedir (Goniewicz vd., 2021). Yapılan bir sistematik derlemede, hemşirelerin özellikle afete hazırlık konusunda bilgi ve becerilerini güçlendirmek için daha iyi eğitim ve öğretim programlarının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Tas ve Cakir, 2022). Hemşireler, afetlerin her aşamasında afet mağdurlarının fiziksel ve psikolojik sağlıklarını korumakla yükümlüdür (Al Harthi vd., 2020). Hemşireler sağlıkla ilgili acil durumlar ve afet olaylarında müdahale ve bakım verici rolünün yanında afet yönetiminde sağlık bakımının planlayıcısı, politikaların yapılmasına katkı verici lider, eğitimci ve araştırmacıdır (Loke vd., 2021).

Uygun afet yönetimi süreçlerinin olmaması, kaotik ve etkisiz bir müdahale ve etkisiz bakıma yol açar. Afet yönetimi süreçlerindeki temel adım, toplulukları, aileleri, bireyleri ve hastaneleri etkileyebilecek risklerin belirlenmesiyle başlar (Lantada vd., 2020). İkinci adım olan hazırlık aşaması; eğitim ve öğretimin yanı sıra tatbikatlar ve politikalar geliştirmedir. Hemşireler, diğer sağlık çalışanları, destek hizmetleri ve sağlık kuruluşlarının bu aşamada afete hazır olmasını içerir (Al Harthi vd., 2020). Üçüncü aşama afete müdahale kodlarının hastanelere duyurulması

ve hastane personeline afet olduğunun bildirilmesi, afet planının etkinleştirilmesi, ani hareket kapasitesinin arttırılması, yaralıların teslim alınması ve bakımının sağlanması, diğer kurumlarla iletişim ve koordinasyonu içerirken son adım olan kurtarma aşamasının ana odak noktası normal günlük rutinelere geri dönmektir (Kanbara ve Shaw, 2022). Son otuz yılda afet hemşireliği gelişimini incelemek amaçlı yapılan bibliyometrik analiz sonuçlarına göre, afetlerin küresel zorluklarını karşılamak için afet yönetiminin tüm süreçlerinde daha fazla ampirik ve teorik araştırmalar yapılması gerektiği vurgulanmıştır (Molassiotis vd., 2021; Erdem vd., 2023).

Hemşirelik literatürünün bu alanda hazır oluşluğunu değerlendirmek, gelişmesi gereken konu ve alanları belirlemek önemlidir. Bu çalışmanın amacı Ocak 2012-Temmuz 2023 tarihleri arasında hemşirelik alanında yayınlanan afetlerle ilgili araştırmaların incelenmesidir. Çalışma, araştırmacıların, sağlık profesyonellerinin ve kurumların afetlerle ilgili eğilimleri ve güncel sorunları anlamalarına yardımcı olacaktır. Çalışmanın aynı zamanda bu alandaki potansiyel araştırmacı, kurum ve ülkelerin belirlenmesine ve afet çalışmalarının ilerlemesine de katkı sağlaması beklenmektedir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Ocak 2012-Temmuz 2023 tarihleri arasında hemşirelik alanında yayınlanan ve çalışmamıza dahil edilen afetlerle ilgili araştırmaların yazarları, atıf yapılan yazarlar, ülkeler, kurumlar, atıf yapılan dergiler, kaynaklar ve anahtar kelimelerin özetlenmesi ve görselleştirilmesi amacıyla yapılmıştır.

2.2. Araştırma Türü

Bu bir tanımlayıcı bibliyometrik araştırma çalışmasıdır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin elde edilmesinde Web of Science (WoS) Core Collection veri tabanı kullanılmıştır. En büyük ve en eski araştırma yayınları ve alıntıları içermesi, yayınların bibliyometrik verilerini ve atıf istatistiklerini sağlaması nedeniyle yaygın olarak kullanılmaktadır (Zhu ve Liu, 2020). Tarama stratejisinde “disaster”, “nursing” MeSH terimleri ve kombinasyonları kullanılmıştır. Veri tabanında TS=(disaster) OR TS=(catastrophe) OR TS=(calamity) OR TS=(stunner) OR TS=(cataclysm) AND TS=(nursing) OR TS=(nursing care) anahtar kelimeleri kullanılmıştır.

Araştırmamıza orijinal ve açık erişimi olan araştırmalar, İngilizce yayımlanan araştırmalar, WoS kategorisinde hemşirelik alanında yer alan araştırmalar, Ocak 2012-Temmuz 2023 tarihleri arasında yayımlanmış araştırmalar dahil edilmiştir. Hemşirelik alanıyla ilgili olmayan araştırmalar, erken erişim makaleler, bildiriler, kitap, kitap bölümü, sistematik derleme, metaanaliz ve editöryal yayınlar, ve yinelenen araştırmalar ise hariç tutulmuştur. Hemşirelik alanında afetle ilgili olmayan ve yinelenen araştırmaları belirlendikten sonra WoS'tan araştırmaları içeren metin belgeleri VOSviewer (Bilim ve Teknoloji Çalışmaları Merkezi, Leiden Üniversitesi, Hollanda) programına aktarılmıştır. Verilere Temmuz 2023 tarihinde ulaşılmış olup çalışmalar iki ayrı yazar tarafından incelenmiş ve hangi çalışmaların dahil edileceğine dair karar iki yazar tarafından birlikte verilmiştir. Toplamda 4410 çalışmadan hariç tutma kriterleriyle elenerek 270 çalışma bibliyometrik analize dahil edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Veri tabanından elde edilen ve dahil etme kriterlerine uygun olan tüm veriler WoS'da bulunan “Plain Text file” seçeneği ile 1000’li gruplar halinde “Full Record and Cited References” adımıyla

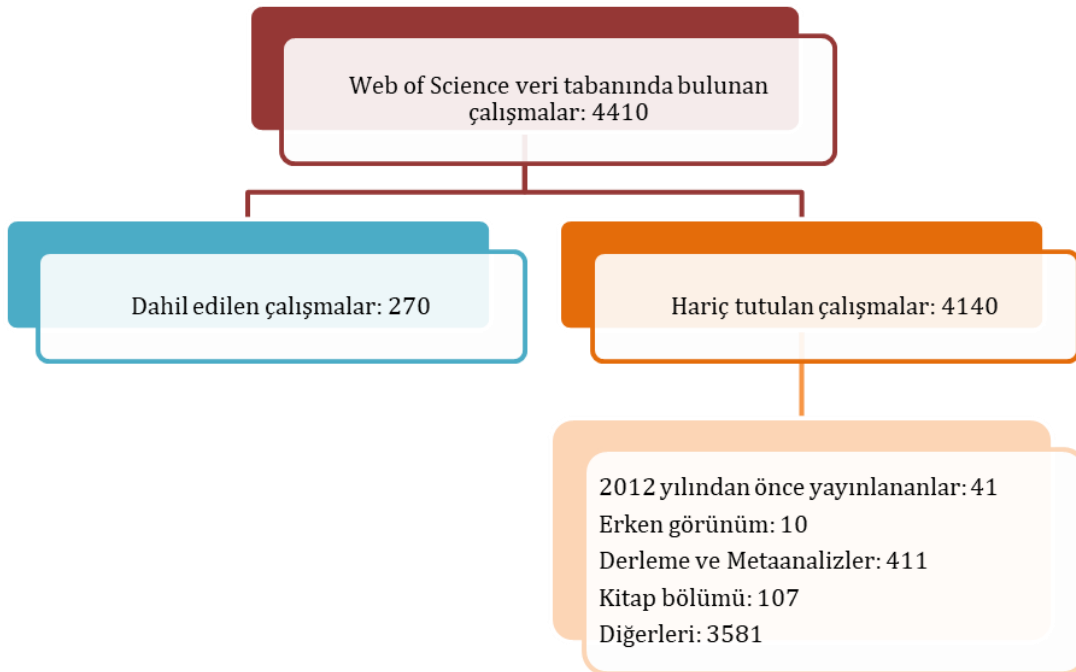
indirilerek VOSviewer programına aktarılmıştır (van Eck ve Waltman, 2010). Bibliyometrik analiz VOSviewer programının 1.6.19 versiyonu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. VOSviewer programı Nees Jan van Eck ve Ludo Waltman tarafından geliştirilmiş olup, bilimsel çalışmalar için yazar, atıf, anahtar sözcükler, ülke, dergi, özet ile araştırmayı destekleyen kurum verilerinden yararlanarak mevcut veya araştırmacı tarafından oluşturulan veriler üzerinden haritalar oluşturmaktadır (van Eck ve Waltman, 2010). Ortak atıf analizi için ortak yazarlık analizi, ortak kelime analizi yapılmıştır. Ortak atıf analizi, alıntılarının yardımıyla bir araştırma alanındaki baskın yayınların ve yazarların anlaşılmasına yardımcı olur (Ding ve Yang, 2022). Bilimsel işbirliği, iki veya daha fazla bilim insanı arasında sosyal bir çevrede meydana gelen ve karşılıklı olarak paylaşılan, üstün bir amaca ilişkin anlam alışverişine ve görevlerin yerine getirilmesine izin veren bir etkileşim olarak tanımlanmakta, işbirlikçi araştırma üretkenliğinin artmasını sağlamaktadır (Ageel, 2022). Makalelerin çoğunluğunun iki veya daha fazla bilim insanı tarafından birlikte yazılması, çağdaş araştırmaların çoğunun işbirlikçi çabaların sonucu olduğunu yansıtmaktadır (Gbey vd., 2022).

3. BULGULAR

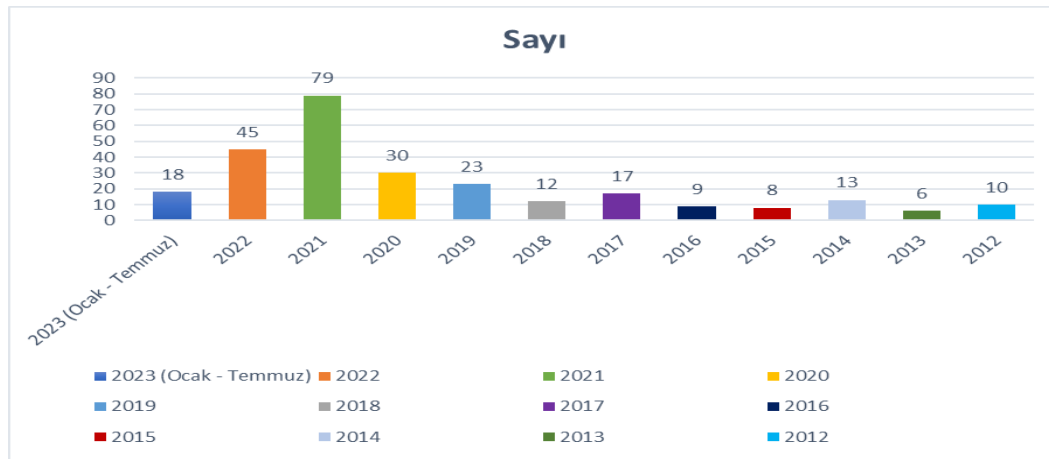
3.1. Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Taramalar sonrasında 4410 hemşirelik alanında afete ilişkin çalışma bulunmuş olup bu çalışmaların 10'u erken erişim, 411'i derleme-metaanaliz ve 107'isi kitap bölümü olduğu için çalışmamızdan dışlanmıştır. Bunun sonucunda çalışmamıza toplamda 270 orijinal araştırma dahil edilmiştir (Şekil 1).

Çalışmamıza dahil edilen araştırmaların yayın sayısının 6-79 arasında değiştiği ve en fazla yayının 2021 yılında yapıldığı görülmüştür (Şekil 2).

Şekil 1. Çalışmaların Seçimi Akış Şeması

Şekil 2. Çalışmaların Yıllara Göre Yayın Sayısı

3.2. Ortak Yazar Analizi (Co-authorship of authors)

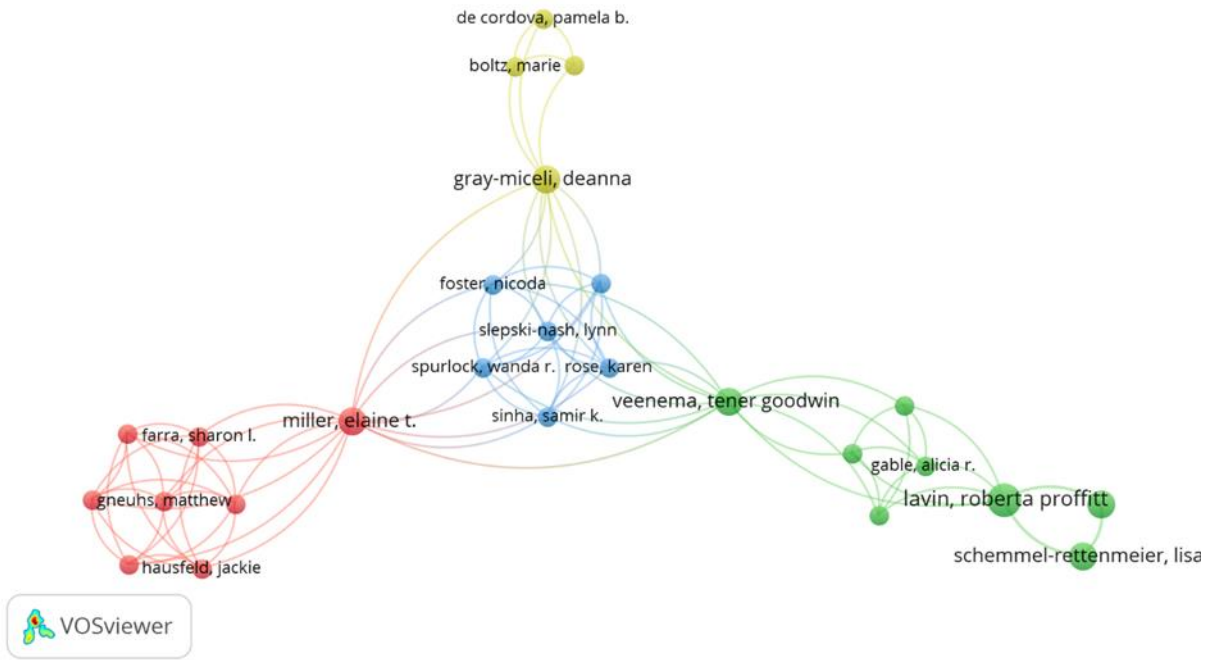
Ortak yazarlık analizi için “Co-authorship” ve “authors” komutları kullanılmakta olup, en fazla bağlantılı yazarları tespit etmek amaçlı en az 1 yayın ve en az 1 atıf kriterleri seçilerek analiz yapılmıştır ve 947 yazara ulaşılmıştır. Hemşirelikte afet çalışmasına yönelik en fazla katkı veren ilk 3 yazarın, Abbas Ebadi (n=5), Seher Deniz Öztekin (n=4), Odeya Cohen (n=3) olduğu bulunmuştur (Tablo 1). En fazla atıf patlaması yapan yazarlar ise 826 atıf ile Janet Alexis A. De Los Santos ve Leodoro J. Labrague’dır. Aralarında en yüksek bağlantı olan yazarlar 4 kümede birleşmektedir. Toplamda 26 yazar ismi ve 91 bağlantı görülmektedir. Kümelere göre en bağlantılı yazar 15 bağlantılı Miller’dir, sonrasında 13 bağlantıyla Veenema, 11 bağlantıyla Gray-miceli onu takip etmektedirler (Şekil 3).

Tablo 1. En Çok Üretkenlik Gösteren ve En Fazla Atıf Alan 10 Yazar

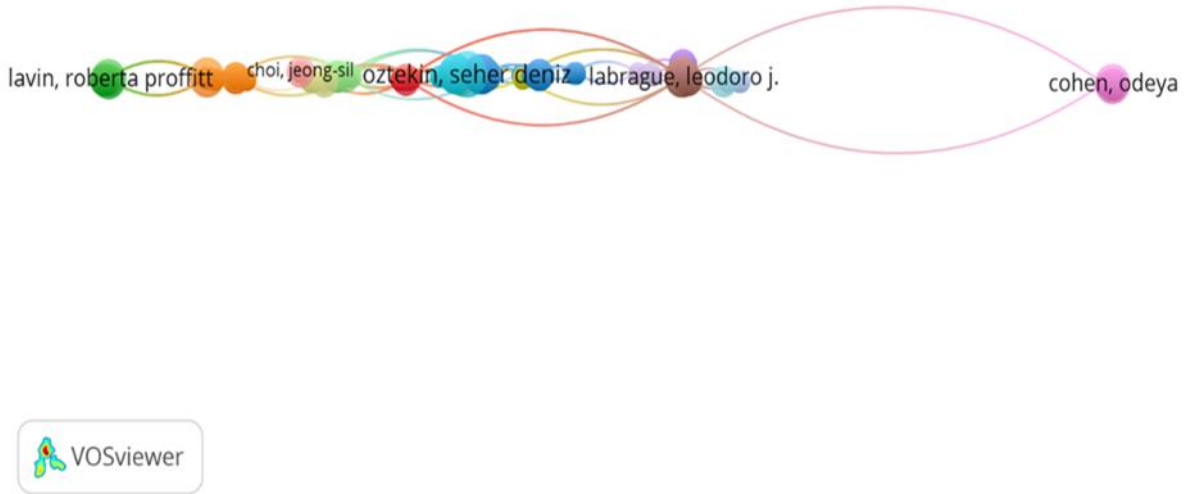
En çok üretkenlik göstermiş olan 10 yazar		En fazla atıf alan 10 yazar	
Yazar	Yayın	Yazar	Atıf
Abbas Ebadi	5	Janet Alexis A. De Los Santos	826
Seher Deniz Oztekin	4	Leodor J. Labrague	826
Odeya Cohen	3	Latefa Ali Dardas	107
Lisa Kurland	3	Ghada Shahrour	107
Jason P. Murply	3	Guorong Cao	89
Monica Radestad	3	Min Leng	89
Anders Ruter	3	Xiaohui Shi	89
Hamidreza Khankeh	3	Holly Wei	89
Eric Edwin Larson	3	Lili Wei	89
Serpil Yuksel	3	Yuling Wei	89

3.3. Yazar Atıf Analizi (Citation of authors)

En çok atıf alanların belirlenmesi için programda “citation” ve “authors” komutları kullanılmaktadır. Buradan en az 1 atıfı olan toplam 947 yazar bulunduğu ulaşılmakta olup, görselleştirmenin daha anlamlı ve görsellik açısından uyumlu olması için en az 6 bağlantı bulunduran toplam 320 yazara ulaşılmıştır. Atıf sayılarına göre birbiriyle bağlantılı 320 yazar 16 küme bulunmaktadır. Birbiriyle bağlantılı olan 947 yazar üzerinden yapılan analiz sonucunda, toplamda 16 küme, 1483 bağlantı ve toplam 1514 bağlantı gücü tespit edilmiştir (Şekil 4).

Şekil 3. Yazarlar Arası İş Birliğini Gösteren Ortak Yazar Bağları

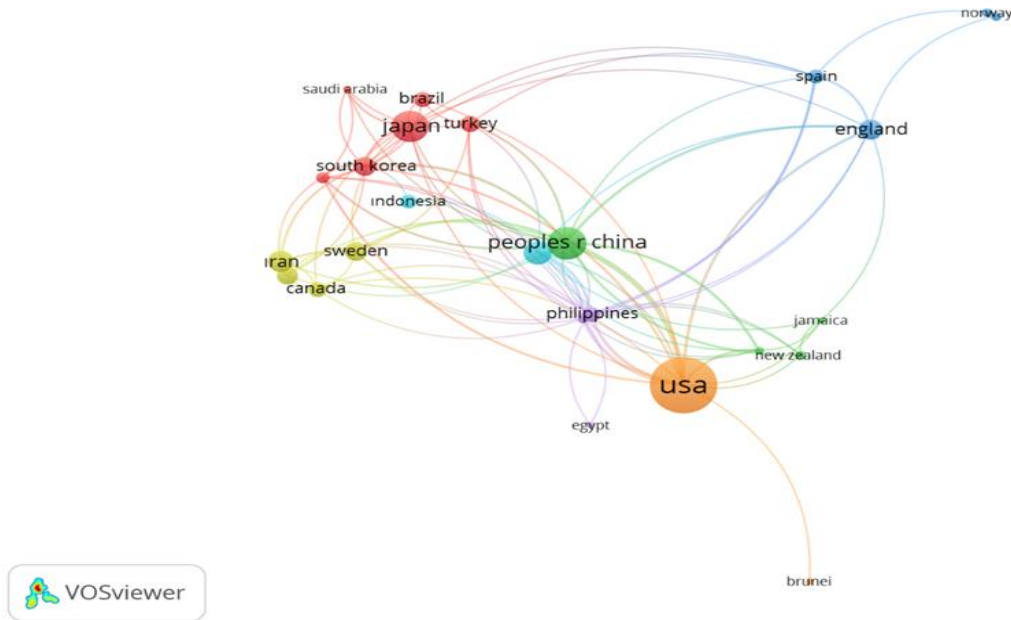
Şekil 4. Yazarların Atıf Bağları

3.4. Ülke Analizi (Citation of Countries)

Çalışmaların ülkelere göre aldıkları atıflara dair görsel oluşturmak için bir ülke tarafından en az 1 eser ve 1 atıf alması kriteriyle toplam 37 ülkeye ulaşılmıştır. En çok eseri bulunan ülkeler arasında 10. sırada olan Türkiye (n=9) atıf sıralamasında ise 84 atıfla 12. Sıradadır (Tablo 2). Toplam bağlantı gücünde 25 ülkeyi içeren 7 küme bulunmaktadır. Bu kümeler en az 2 (ABD, Brunei), en fazla 6 (Brazilya, Japonya, Suudi Arabistan, Güney Kore, Taiwan, Türkiye bağlantı göstermektedir (Şekil 5).

Tablo 2. En Çok Üretkenlik Gösteren ve En Fazla Atıf Alan Ülkeler

En çok üretkenlik göstermiş olan ülkeler		En fazla atıf alan ülkeler	
Ülke	Yayı n	Ülke	Atıf
ABD	97	Filipinler	864
Çin	34	Umman	864
Japonya	31	ABD	768
Australia	19	Çin	503
İran	15	Australia	198
İngiltere	13	Japonya	185
Güney Kore	11	İngiltere	143
İsveç	11	Güney Kore	131
İsrail	10	Ürdün	107
Türkiye	9	İsveç	87
Filipinler	7	İspanya	86
Kanada	7	Türkiye	84

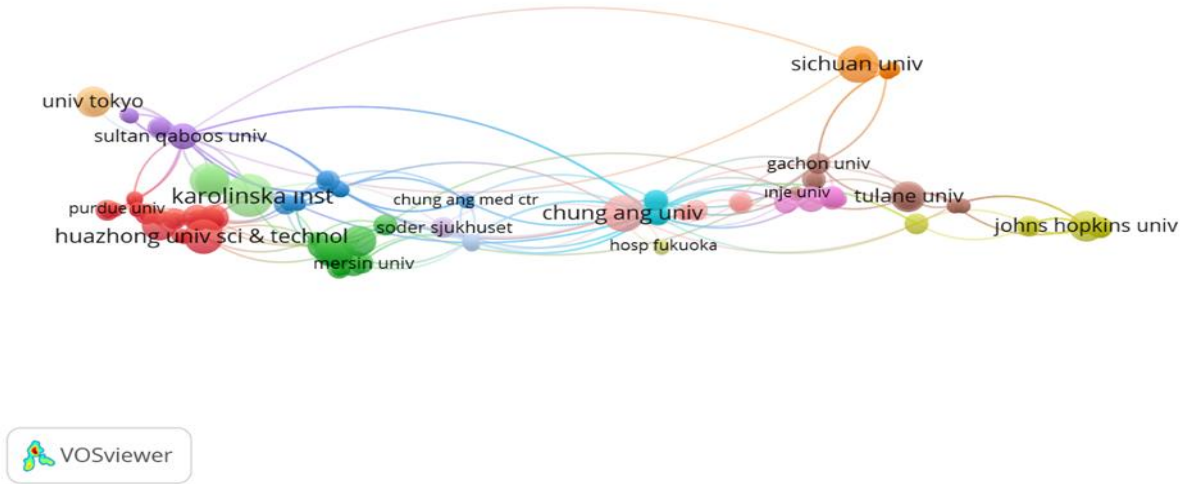
Şekil 5. Ülke Atıf Bağları

3.5. Kurum Analizi (Citation of Organizations)

Kurumlar arası atıf analizi oluşturmak için bir kurum tarafından en az bir eser ve bir atıf alınması kriteriyle 449 kuruma ulaşılmıştır. En çok yayın yapan kurum “Karolinska Institute” (n=8) ve en fazla atıf alan kurumlar ise 826 atıfla “Sultan Qaboos University” ve “Visayas State University”dir. Türkiye’de bulunan İstanbul Üniversitesi (n=4 ve 50 atıf) dördüncü sırada bulunmaktadır (Tablo 3). Birbiriyle bağlantı içeren toplam 170 kurum, 546 bağlantı ve 563 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Bu kurumlar toplam 16 kümeden oluşmakta ve bir kümede en az 2, en çok 23 bulunmaktadır (Şekil 6).

Tablo 3. En Çok Üretkenlik Gösteren ve En Fazla Atıf Alan Kurumlar

En çok üretkenlik göstermiş olan kurumlar		En fazla atıf alan kurumlar	
Kurum	Yayı n	Kurum	Atıf
Karolinska Institute	8	Sultan Qaboos University	826
Chung Ang University	6	Visayas State University	826
Sichuan University	6	Jordan University of Science and Technology	107
Huazhong University of Science and Technology	5	University of Jordan	107
Tel Aviv University	5	Huazhong University Science and Technology	104
Tehran University of Medical Science	5	University Philippines Manila	97
Bagiyatallah University Medical Science	5	East Carolina University	90
University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences	5	Qingdao University	89
Wuhan University	4	Wuhan University	82
Johns Hopkins University	4	Johns Hopkins University	78
Tulane University	4	Gachon University	76
Miyazaki Prefectural Nursing University	4	Tulane University	68
Istanbul University	4	Shanghai Jiao Tong University	65

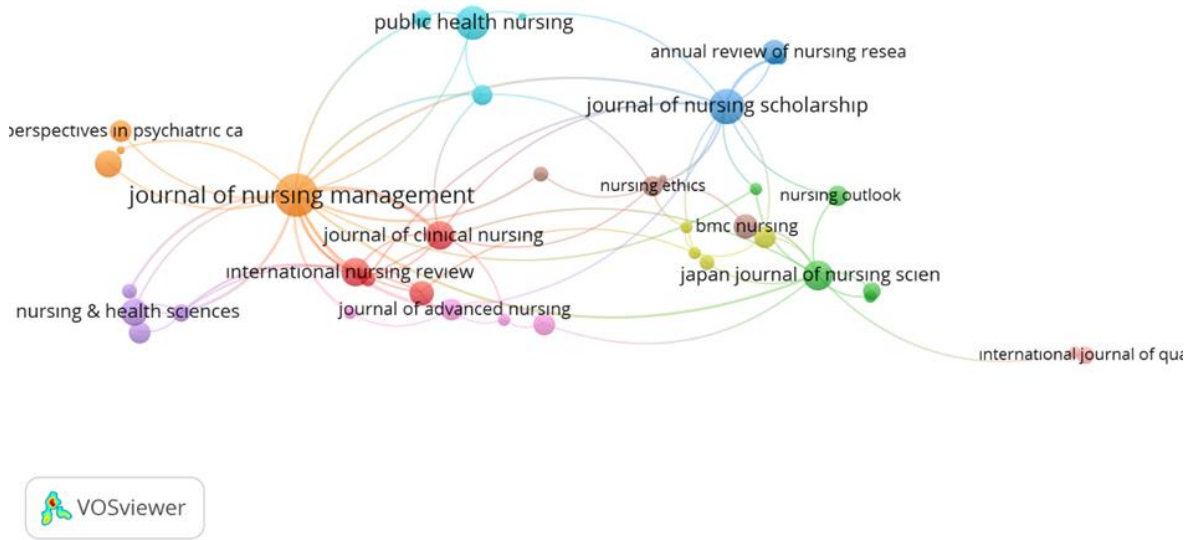
Şekil 6. Kurumların Atıf Bağları

3.6. Dergi ve Atıf Yapılan Dergi Analizleri (Citation of Sources)

Kaynak atıf analizi oluşturmak için en az bir eser ve bir atıf alınması kriteriyle 78 kaynağa ulaşılmıştır. En çok yayın yapan ve en çok atıf alan derginin 22 yayın ve 1136 atıfla "Journal of Nursing Management" olduğu görülmektedir (Tablo 4). Bağlantı gücü açısından görselleştirmek amaçlı analiz edildiğinde toplam 40 kaynak görselleştirmeye dahil edilmiş olup bunlar en fazla 5 kaynak ve en az 2 kaynaktan oluşan 10 kümeden oluşmaktadır (Şekil 7).

Tablo 4. En Çok Üretkenlik Gösteren ve En Fazla Atıf Alan Kaynaklar

En çok üretkenlik göstermiş olan kaynaklar		En fazla atıf alan kaynaklar	
Kaynaklar	Yayın	Kaynaklar	Atıf
Journal of Nursing Management	22	Journal of Nursing Management	1136
Journal of Nursing Scholarship	15	Journal of Nursing Scholarship	183
Public Health Nursing	14	Journal of Clinical Nursing	146
Japan Journal of Nursing Science	11	Public Health Nursing	134
Journal of Clinical Nursing	10	International Nursing Review	127
International Nursing Review	10	Japan Journal of Nursing Science	115
Nursing & Health Sciences	9	Nursing Ethics	101
Nursing Forum	9	Nursing Education Today	92
Nursing Open	7	Nursing in Critical Care	89
BMC Nursing	7	Perspectives in Psychiatric care	88

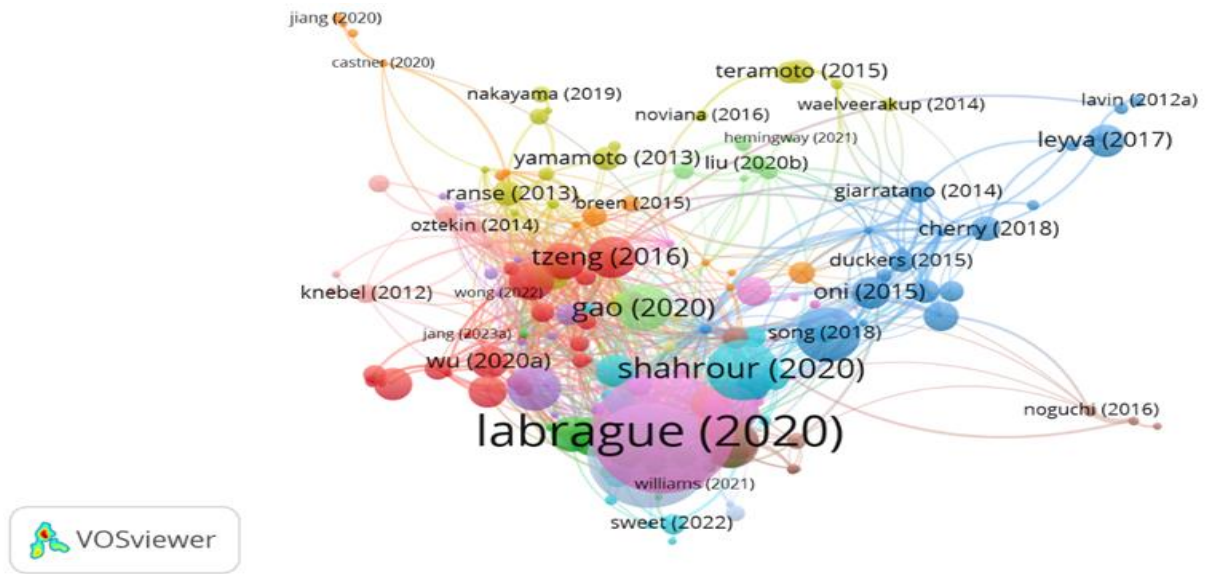
Şekil 7. Kaynakların Atıf Bağları

3.7. Metinlerin Bibliyografik Eşleşme Analizi (Bibliographic Coupling of Documents)

Bibliyografik eşleşme, bağımsız iki çalışmada alıntılanmış ortak bir kaynağa atıf yapılması anlamına gelmektedir. En az 1 atıf almış olmak kriteri seçilerek 220 makaleye ulaşılmış olup aralarında güçlü bağ bulunan 181 çalışma 13 küme oluşturmaktadır. Bu kümelerde en çok 25 ve en az 2 eser bulundurmaktadır (Şekil 8). En çok bibliyografik eşleşme olan eser 434 alıntı ile Labrague (2020) olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. En Fazla Bibliyografik Eşleşme Olan Eserler

Yayın	Atıf
Labrague (2020)	434
Labrague (2021a)	326
Shahrour (2020)	107
Leng (2021)	89
Liu (2020)	71
Labrague (2021b)	66
Gao (2020)	65
Agu (2021)	64
Miljeteig (2021)	53
Tzeng (2016)	51

Şekil 8. Eserlerin Bibliyografik Eşleşme Bağları

3.8. Yazar Anahtar Kelime Analizi (Co-occurrence & Author Keywords)

Anahtar kelime analizi için VOSviewer'da "co-occurrence" ve "author keywords" komutları kullanılmakta olup, En az 1 anahtar kelime kriteri seçilerek yapılan analiz sonucu toplam 780 farklı yazar anahtar kelimesine ulaşılmıştır. Bağlantı gücü görseli 719 anahtar kelimeyi içeren toplam 45 kümeden oluşmaktadır (Şekil 9). En büyük küme 35 anahtar kelime içerirken en küçük küme 3 anahtar kelimedenden oluşmaktadır. En çok kullanılan anahtar kelimeler Covid-19, hemşirelik, pandemi, afet, afet hemşireliği vb. kelimeler olduğu tespit edilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. En Çok Kullanılan 10 Anahtar Kelime

Anahtar Kelime	Sayı
Covid-19	66
Hemşireler	33
Hemşirelik	30
Pandemi	25
Afet	25
Afetler	17
Afet hemşireliği	16
Nitel araştırma	15
Akıl sağlığı	13
Acil durum hazırlığı	12

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada afetle ilgili hemşirelik alanında Ocak 2012-Temmuz 2023 yılları arasında yayımlanmış 270 çalışma WoS veri tabanından indirilip VOSviewer programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Bibliyometrik analizde ortak yazarlık analizi, yazar atıf analizi, yazar anahtar kelime analizi, ülke atıf analizi, kurum atıf analizi, dergi atıf analizi, metinlerin bibliyografik eşleşme analizlerinin yanı sıra akademik çalışmaların yıllara göre dağılımı ve konu dağılımları ele alınmıştır.

Bibliyometrik analiz sonuçlarımıza göre 2021 yılına kadar hemşirelikte afet araştırmalarının arttığı görülürken 2022 yılı itibariyle araştırmalarda azalma olduğu belirlenmiştir. Afetle ilgili eserlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında en çok yayının 2021 yılında (n=79) yapıldığı belirlenmiştir. En çok yayın yapılan yılların 2020-2022 yıllarını kapsamasının temel nedeninin bu yıllarda Covid-19 salgının olması ve salgınla ilgili olarak dünya çapında birçok araştırma yapılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Dünya Risk Raporu verilerine göre, dünya risk indeksi 2021 sınıflandırılmasında Türkiye 16.23 indeksi ile çok yüksek kategorisinde 30. sırada yer almaktadır (URL 6, 2023). Son on yılda ortalama doğal afetlerin neden olduğu can kaybının 12.885,67 kişi, ülkemizde ise 106.67 kişi olduğu bilinmektedir (URL 7, 2023). Hemşirelik alanında afetlerle ilgili yapılan çalışma sayısının görece azaldığı ve konuyla ilgili daha fazla akademik çalışmaya ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Atıflar bilimsel çalışmaların etkisini ölçmek için yaygın olarak kullanılmakta ve araştırmacıların yüksek oranda alıntı yapılan makaleleri daha kaliteli olarak algılanmaktadır (Teplitskiy vd., 2022). "Yazar Atıf" analizi sonucu incelendiğinde, en fazla atıf alanların sırasıyla De Los Santos (n=826), Labrague (n=826), Dardas (n=107), Shahrour (n=107), Cao (n=89) olduğu görülmektedir. De Los Santos (n=62) ve Labrague (n=62) aynı zamanda toplam bağlantı gücü sıralamasında da ilk sırada yer almakta olup, onu sırasıyla Veenema (n=39), Lee (n=38) takip etmektedir. Araştırmacılar ve bilimsel topluluklar arasındaki bilimsel işbirliğini ölçmek için çeşitli bibliyometrik yöntemler kullanılmaktadır. Bu farklı bibliyometrik yöntemler arasında ortak yazarlık yöntemi, bilimsel işbirliğini ölçmek veya analiz etmek için en doğrulanabilir yöntemlerden biridir (Ullah vd., 2022).

Çalışmamızda "Ortak Yazarlık" analizinde görülmektedir ki, en az 1 yayın ve en az 1 atıf kriterleri seçilerek yapılan analiz sonucu toplam 947 yazara ulaşılmıştır, fakat aralarında bağlantı bulunan isimleri sıralarken toplam 26 yazara ulaşılmıştır. En çok yayın yapan yazarlar ile en çok atıf alan yazarların en bağlantılı yazarlar arasında bulunmadığı görülmüştür. Araştırmacılar arasındaki işbirliğinin artmasıyla araştırma verimliliği artabilir (Castaneda ve Cuellar, 2020; Wang ve Hu, 2020). Bu doğrultuda yazar işbirliklerinin artırılmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Yapılan bibliyometrik bir çalışmada, hemşirelik alanında afetle ilgili yayınların en çok ABD, Avustralya, Birleşik Krallık, Japonya, Kanada, Çin, Fransa, İran, Hong Kong ve İsveç'te görüldüğü ele alınmıştır (Molassiotis vd., 2021). Çalışmamızda ise ilk 10 ülke sıralamasında ABD, Çin, Japonya, Avustralya, İran, İngiltere, Güney Kore, İsveç, İsrail, Türkiye bulunmaktadır. Yapılan başka bir bibliyometrik analizde doküman sayısında ilk üç ülke ABD, Çin ve Avustralya olup de Türkiye'nin yedinci sırada yer aldığı raporlanmıştır (Erdem vd., 2023). Çalışmamız, önceki bibliyometrik analizdeki ülkeler ve sıralamasıyla büyük oranda benzerlik göstermektedir. Son yıllarda yapılan değerlendirmede Türkiye bu alanda ilk 10 ülke arasına dahil olmuştur.

Kurumsal düzeyde farklı yazarlar arasındaki etkili işbirliğinin çoğu aynı ülkelerde bulunmakla birlikte, afetle ilgili hemşirelik alanında çok az uluslararası karşılaştırmalı araştırma bulunmaktadır (Molassiotis vd., 2021). "Kurum Atıf" analizine göre en çok üretkenlik gösteren kurumlar sırasıyla 8 yayımla Karolinska İnstitute (İsveç), 6 yayımla Chung Ang University (Güney Kore), 6 yayımla Sichuan University (Çin)'dir. En fazla atıf alan kurumlar arasında ise 826 atıf ile Sultan Qaboos University (Umman) ve Visayas State University (Filipinler), 107 atıf ile Jordan

University of Science and Technology (Ürdün) yer almaktadır. Mollasiotis ve arkadaşlarının çalışmasına benzer şekilde, analizimizde de görülmektedir ki birbiriyle bağlantısı olan kurumlar genellikle aynı ülkede bulunmaktadırlar. İlerleyen dönemde uluslararası çalışmaların artmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Yapılan bibliyometrik bir çalışmada, son 30 yılda hemşirelik alanında afetlerle ilgili en çok yayın yapan dergilerden ilk üç dergi sırasıyla "Journal of Emergency Nursing" (n=45), "Military Medicine" (n=23), "American Journal of Nursing" (n=21) olduğu belirlenmiştir (Molassiotis vd., 2021). Türkiye'de yapılan bibliyometrik bir çalışmada ise son 10 yılda yapılan araştırmaları yayınlayan ilk üç derginin; "Public Health Nursing" (n=26), "Nurse Education Today" (n=24) ve "Journal of Nursing Scholarship" (n=23) olduğu belirtilmiştir (Erdem vd., 2023). Çalışmamızda en çok yayın yapan dergilerden ilk üç sırada "Journal of Nursing Management" (n=22), "Journal of Nursing Scholarship" (n=15), "Public Health Nursing" (n=14) olduğu ve en çok atıf alan dergilerin sırasıyla "Journal of Nursing Management" (n=1136), "Journal of Nursing Scholarship" (n=183) ve "Journal of Clinical Nursing" (n=146) olduğu görülmektedir. Çalışmamızda ilk iki sırada yer alan dergilerin hem en çok atıf aldığı hem de en çok yayın yapan dergiler olduğu bulunmuştur. Sıralamada yer alan dergiler hemşirelik alanında etki faktörü yüksek dergilerdir.

Belgelerin bibliyografik bağlantısı, iki makalenin aynı makalelere ne ölçüde atıfta bulunduğunu göstererek alana katkı sağlamada yararlı bir yöntem olduğu bilinmektedir (Bernatovic vd., 2022). Çalışmamızda en çok bibliyografik eşleşmesi olan kaynakların sırasıyla Labrague (2020), Labrague (2021a) ve Shahrour (2020) olduğu belirlenmiştir. Her üç çalışmanın da konusunun Covid-19 ve hemşirelik bakımıyla ilgili olması ve yayın yıllarının pandemi döneminde olması dikkat çekici özelliklerindedir.

Yazarlar araştırmalarında hangi anahtar kelimelerin seçileceğine ve bunların gelecekteki makalelerde kullanıp kullanmayacağına karar verirler (Lu vd., 2021). Anahtar kelimelerin sıklığı hangi alanda daha çok araştırma yapıldığına ipucu niteliğindedir. Çalışmamızda yazarlar tarafından en sık kullanılan anahtar kelimelerin sırasıyla Covid-19 (n=66), hemşire (n=33), hemşirelik (n=30), pandemi (n=25), afet (n=25), afet hemşireliği (n=16) vb. olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak en çok ele alınan konuların da Covid-19 pandemisi, afet hemşireliği gibi konular olduğu görülmektedir.

Kaynakların konu dağılımına bakıldığında, yıllara göre dağılımına benzer olarak pandemi döneminde afet konulu çalışmaların daha ön sırada yer aldığı görülmektedir. Konular arasında ilk sırada afet tıbbı (n=81) yer almakta ve sırasıyla koronavirüs (n=27), posttravmatik stres bozukluğu (n=25), hemşirelik (n=20) konularına yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma verileri yalnızca WoS veritabanında taranan makalelerle sınırlıdır. Başka bir veritabanı kullanılırsa çalışma sonuçları farklılık gösterebilir. Ayrıca bu çalışmada belirtilen atıf sayıları, taramanın yapıldığı tarihteki sayıları göstermektedir. Farklı bir zamanda yapılacak araştırmada sayı ve sıralama farklılık gösterebilir.

5. SONUÇ

Bu çalışma son 10 yılda afetle ilgili hemşirelik alanında yapılan çalışmalar hakkında kapsamlı bir bilgi sunmaktadır. Çalışmamız sonucunda, hemşirelik alanında afetle ilgili araştırmaların artmaya devam ettiği, en üretken ülkenin ABD, en üretken kurumun ise Karolinska Institute olduğu, Türkiye'de ise İstanbul Üniversitesi'nin bu alanda en çok yayına sahip olduğu bulunmuştur. Ortak yazarlık açısından en bağlantılı yazarların sırasıyla Miller, Veenema, Gray-miceli olduğu, fakat bu yazarların en çok üretkenlik gösteren ve en çok atıf alanlar listesinde olmadıkları belirlenmiştir.

Dolayısıyla yazar iş birliklerine daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. En çok yayın yapan ve en çok atıf alan dergi kategorisinde "Journal of Nursing Management" ve "Journal of Nursing Scholarship" dergileri ilk sırada yer almaktadır. En sık kullanılan anahtar kelimelerin Covid-19, hemşire, hemşirelik, pandemi, afet, afet hemşireliği vb. olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeninin hemşirelikte afete yönelik yayınların büyük çoğunluğunun genellikle pandemi sürecinde (2020-2022) ele alındığı gibi konularının Covid-19 ve buna bağlı olarak gelişen hemşirelik tanılarını içermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. En fazla bibliyografik eşleşmesi olan Labrague (2020; 2021a) ve Shahrour (2020)'un yayınlarının Covid-19'a yönelik olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen sonuçların, çalışmaların mevcut durumunun değerlendirilmesi, geniş bir bakış açısı sunması, gelecekte yapılması planlanan araştırmalara rehberlik edebileceği düşünülmektedir. Son yıllarda Türkiye'de yaşanan yangın, sel ve deprem gibi afetlerin fazla ve çeşitli olması, gelecekte olası diğer afetler nedeniyle ulusal ve uluslararası düzeyde hemşirelerin bu alanda farkındalık, hazır oluşluk ve öz-yeterliliklerinin geliştirilmesi için daha fazla bilimsel çalışmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ageel, M. (2022). Pandemic critical care research during the Covid-19 (2020-2022): A bibliometric analysis using Vosviewer. *BioMed research international*, 2022, 8564649. <https://doi.org/10.1155/2022/8564649>
- Agu, C.F., Stewart, J., McFarlane-Stewart, N., Rae T. (2021). COVID-19 pandemic effects on nursing education: Looking through the lens of a developing country. *International nursing review*, 68(2), 153-158. <https://doi.org/10.1111/inr.12663>
- Al Harthi, M., Al Thobaity, A., Al Ahmari, W., & Almalki, M. (2020). Challenges for nurses in disaster management: A scoping review. *Risk management and healthcare policy*, 13, 2627-2634. <https://doi.org/10.2147/RMHP.S279513>
- Azizpour, I., Mehri, S., & Soola, A. H. (2022). Disaster preparedness knowledge and its relationship with triage decision-making among hospital and pre-hospital emergency nurses - Ardabil, Iran. *BMC health services research*, 22(1), 934. <https://doi.org/10.1186/s12913-022-08311-9>
- Bernatovic, I., Gomezel, A. S., & Cerne, M. (2022). Mapping the knowledge-hiding field and its future prospects: A bibliometric co-citation, co-word, and coupling analysis. *Knowledge management research & practice*, 20(3), 394-409. <https://doi.org/10.1080/14778238.2021.1945963>
- Castaneda, D. I., & Cuellar, S. (2020). Knowledge sharing and innovation: A systematic review. *Knowledge and process management*, 27(3), 159-173. <https://doi.org/10.1002/kpm.1637>
- Chaudhary, M. T., & Piracha, A. (2021). Natural disasters—origins, impacts, management. *Encyclopedia*, 1(4), 1101-1131. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia1040084>
- Ding, X., & Yang, Z. (2022). Knowledge mapping of platform research: A visual analysis using VOSviewer and CiteSpace. *Electronic commerce research*, 22, 787-809. <https://doi.org/10.1007/s10660-020-09410-7>
- Erdem, Y., & Kirca, K., Polat, S. (2023). Researches in disaster nursing in the last 10 years: A bibliometric analysis. *Izmir katip celebi university faculty of health sciences journal*, 8(2), 477-487.
- Gao, X., Jiang, L., Hu, Y., Li, L., & Hou, L. (2020). Nurses' experiences regarding shift patterns in isolation wards during the COVID-19 pandemic in China: A qualitative study. *Journal of clinical nursing*, 29(21-22), 4270-4280. <https://doi.org/10.1111/jocn.15464>
- Gbey, E., Turkson, R. F., & Lee, S. (2022). A bibliometric survey of research output on wireless charging for electric vehicles. *World electric vehicle journal*, 13(2), 37. <https://doi.org/ARTN 3710.3390/wevj13020037>

Hemşirelik Alanında 2012-2023 Yılları Arasında Yayınlanmış Afet Araştırmalarının Bibliyometrik Analizi

- Goniewicz, K., Goniewicz, M., Burkle, F. M., & Khorram-Manesh, A. (2021). Cohort research analysis of disaster experience, preparedness, and competency-based training among nurses. *PLoS one*, *16*(1), e0244488. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0244488>
- Kanbara, S., & Shaw, R. (2022). Disaster risk reduction regime in Japan: An analysis in the perspective of open data, open governance. *Sustainability*, *14*(1), 19. <https://doi.org/ARTN 1910.3390/su14010019>
- Labrague, L. J., & De Los Santos, J. A. A. (2020). COVID-19 anxiety among front-line nurses: Predictive role of organisational support, personal resilience and social support. *Journal of nursing management*, *28*(7), 1653-1661. <https://doi.org/10.1111/jonm.13121>
- Labrague, L. J., De Los Santos, J. A. A., & Falguera, C. C. (2021a). Social and emotional loneliness among college students during the COVID-19 pandemic: The predictive role of coping behaviors, social support, and personal resilience. *Perspectives in psychiatric care*, *57*(4), 1578-1584. <https://doi.org/10.1111/ppc.12721>
- Labrague, L. J., Lorica, J., Nwafor, C. E., & Cummings, G. G. (2021b). Predictors of toxic leadership behaviour among nurse managers: A cross-sectional study. *Journal of nursing management*, *29*(2), 165-176. <https://doi.org/10.1111/jonm.13130>
- Lantada, N., Carreno, M. L., & Jaramillo, N. (2020). Disaster risk reduction: A decision-making support tool based on the morphological analysis. *International journal of disaster risk reduction*, *42*, 101342. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2019.101342>
- Leng, M., Wei, L., Shi, X., Cao, G., Wei, Y., Xu, H., Zhang, X., Zhang, W., Xing, S., & Wei, H. (2021). Mental distress and influencing factors in nurses caring for patients with COVID-19. *Nursing in critical care*, *26*(2), 94-101. <https://doi.org/10.1111/nicc.12528>
- Liu, Y. E., Zhai, Z. C., Han, Y. H., Liu, Y. L., Liu, F. P., & Hu, D. Y. (2020). Experiences of front-line nurses combating coronavirus disease-2019 in China: A qualitative analysis. *Public health nursing*, *37*(5), 757-763. <https://doi.org/10.1111/phn.12768>
- Loke, A. Y., Guo, C., & Molassiotis, A. (2021). Development of disaster nursing education and training programs in the past 20 years (2000-2019): A systematic review. *Nurse education today*, *99*, 104809. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2021.104809>
- Lu, W., Huang, S. Z., Yang, J. Q., Bu, Y., Cheng, Q. K., & Huang, Y. (2021). Detecting research topic trends by author-defined keyword frequency. *Information processing & management*, *58*(4), 102594. <https://doi.org/ARTN 10259410.1016/j.ipm.2021.102594>
- Miljeteig, I., Forthun, I., Hufthammer, K. O., Engelund, I. E., Schanche, E., Schaufel, M., & Onarheim, K. H. (2021). Priority-setting dilemmas, moral distress and support experienced by nurses and physicians in the early phase of the COVID-19 pandemic in Norway. *Nursing ethics*, *28*(1), 66-81. <https://doi.org/10.1177/0969733020981748>
- Molassiotis, A., Guo, C. L., Abu-Odah, H., West, C., & Loke, A. Y. (2021). Evolution of disaster nursing research in the past 30 years (1990-2019): A bibliometric and mapping analysis. *International journal of disaster risk reduction*, *58*, 102230. <https://doi.org/ARTN 10223010.1016/j.ijdrr.2021.102230>
- Putra, A., Kamil, H., Yuswardi, Y., & Wardani, E. (2021). What should public health nurses do in the preparedness phase of disaster?. *Open access macedonian journal of medical sciences*, *9*(F), 724-729. <https://doi.org/10.3889/oamjms.2021.7675>
- Shahrour, G., & Dardas, L. A. (2020). Acute stress disorder, coping self-efficacy and subsequent psychological distress among nurses amid COVID-19. *Journal of nursing management*, *28*(7), 1686-1695. <https://doi.org/10.1111/jonm.13124>
- Tas, F., & Cakir, M. (2022). Nurses' knowledge levels and preparedness for disasters: A systematic review. *International journal of disaster risk reduction*, *80*, 103230. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.103230>

Teplitskiy, M., Duede, E., Menietti, M., & Lakhani, K. R. (2022). How status of research papers affects the way they are read and cited. *Research policy*, 51(4), 104484. <https://doi.org/ARTN10448410.1016/j.respol.2022.104484>

Tosun, A. S., & Hisar, F. (2021). Halk sağlığı hemşireliği. Çukurova Nobel Tıp Kitabevi, Antalya.

Tzeng, W. C., Feng, H. P., Cheng, W. T., Lin, C. H., Chiang, L. C., Pai, L., & Lee, C. L. (2016). Readiness of hospital nurses for disaster responses in Taiwan: A cross-sectional study. *Nurse education today*, 47, 37-42. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2016.02.025>

Ullah, M., Shahid, A., Din, I. U., Roman, M., Assam, M., Fayaz, M., Ghadi, Y., & Aljuaid, H. (2022). Analyzing Interdisciplinary Research Using Co-Authorship Networks. *Complexity*, 2022, 1-13. <https://doi.org/Artn252449110.1155/2022/2524491>

URL1, <https://www.undrr.org/terminology/disaster#:~:text=A%20serious%20disruption%20of%20the, and%20environmental%20losses%20and%20impacts> (Son Erişim: 01.06.2023)

URL 2, <https://www.preventionweb.net/publication/2020-global-natural-disaster-assessment-report> (Son Erişim: 11.06.2023)

URL 3, <https://www.cred.be/publications> (Son Erişim: 12.07.2023)

URL 4, <https://public.emdat.be/data> (Son Erişim: 08.05.2023)

URL 5, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf> (Son Erişim: 30.03.2024)

URL 6, https://weltrisikobericht.de/wp-content/uploads/2022/09/WorldRiskReport-2022_Online.pdf (Son Erişim: 25.08.2023)

URL 7, <https://ourworldindata.org/natural-disasters#citation> (Son Erişim: 14.06.2023)

van Eck, N. J., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523-538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>

Wang, C. F., & Hu, Q. Y. (2020). Knowledge sharing in supply chain networks: Effects of collaborative innovation activities and capability on innovation performance. *Technovation*, 94-95, 102010. <https://doi.org/ARTN10201010.1016/j.technovation.2017.12.002>

World Health Organization. (2019). Health emergency and disaster risk management framework. World Health Organization, Geneva.

Zhu, J. W., & Liu, W. S. (2020). A tale of two databases: the use of Web of Science and Scopus in academic papers. *Scientometrics*, 123(1), 321-335. <https://doi.org/10.1007/s11192-020-03387-8>